

Ügyszám: NAIH-15595-2/2026.
Ügyintéző: dr. Mendi-Kozma Laura

Dr. Gárdos-Orosz Fruzsina részére
közigazgatási államtitkár

Igazságügyi Minisztérium

levente.szabo@im.gov.hu

Tisztelt Államtitkár Asszony!

Az elmúlt rendszer titkosszolgálati tevékenységének teljes körű feltárásáról és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltáráról szóló törvénytervezettel (a továbbiakban: tervezet) összefüggésben a személyes adatok védelme és a közérdekű adatok nyilvánossága szempontjából a Hatóság a következő észrevételeket teszi.

A Hatóság a tervezet 1. § (1) bekezdésében szereplő *„E törvény hatálya kiterjed a következő iratokra és adatokra:”* szövegrészt javasolja módosítani az alábbiak szerint: *„E törvény hatálya kiterjed a következő iratokra és az ezen iratokba foglalt adatokra:”*.

A tervezet 1. § (1) bekezdésének jelenlegi megfogalmazása alapján nem egyértelmű, hogy a törvény hatálya kizárólag az f) pontban felsorolt iratok másolataira vonatkozik, vagy az a)-f) pontokban felsorolt összes irat másolatára, tehát a Levéltár az a)-f) pontokban felsorolt összes irat másolatát, vagy az a)-e) pontokban felsorolt iratok eredeti példányát és az f) pontban felsorolt iratok másolati példányát fogja kezelni. E tekintetben a Hatóság javasolja a vonatkozó részek pontosítását.

A tervezet több helyen (pl. 1.§ (1) bek. f) pont, 5. § e) pont, 8. § (2)-(3) bek.) rendelkezik arról, hogy a Levéltár iratokról készített másolati példányokat fog kezelni. Amennyiben azonban az adott iratokat egyidejűleg a Levéltár és más szerv is kezelni fogja, az olyan helyzetet teremt, hogy az érintettnek módjában áll két helyen, két adatkezelőnél is érvényesíteni az őt az általános adatvédelmi rendelet¹ szerint is megillető érintetti jogait. A Levéltár tulajdonképpen ezen érintetti jogok közül a hozzáférési jog, adott esetben a

¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (a továbbiakban: általános adatvédelmi rendelet).

helyesbítési jog tartalmát képező tájékoztatást (magát az iratokban kezelt adatok megismerését, illetőleg ahhoz fűzött esetleges helyesbítő kiegészítést) fog biztosítani az érintett számára a tervezet szerinti törvényi rendelkezésekben foglalt módokon. Tisztázatlan azonban, hogy a tervezet szerinti megismerésre vonatkozó rendelkezések érvényesülnének-e és miként az eredeti iratban is szereplő ugyanazon személyes adatok tekintetében az eredeti iratot őrző szervnél benyújtott érintetti kérelmek esetén.

Az általános adatvédelmi rendelet 5. cikk (1) bekezdés b) pontja szerinti „célhoz kötöttség” elvének megfelelően a tervezetben szükséges volna törvényi szinten konkrétan meghatározni az 1. § (1) bekezdésében kijelölt iratokban foglalt személyes adatok Levéltár általi kezelésének jogszerű célját. E követelmény teljesülése érdekében a Hatóság javasolja a tervezet 4. § (1) bekezdésében foglaltakat kiegészíteni az adatkezelés céljára vonatkozó rendelkezéssel, például az alábbiak szerint: *„(1) Az 1. § (1) bekezdésében meghatározott iratokat és adatokat a Levéltár az e törvényben meghatározott feladatainak ellátása céljából jogosult átvenni és kezelni, kivéve, ha arra a közfeladatot ellátó szervnek ügyviteli szempontból még rendszeresen szüksége van.”*

A Hatóság a tervezet 4. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezést is javasolja kiegészíteni az adatkezelés céljával, továbbá e helyen az iratok körének pontosabb meghatározása tűnik szükségesnek például az alábbiak szerint: *„(2) A Levéltár az e törvényben meghatározott feladatainak ellátása céljából jogosult átvenni és kezelni a nemzetbiztonsági szolgálatok 1. § (1) bekezdésében meghatározott iratait és az abban szereplő személyes adatokat.”*

A tervezet ugyanis ezen iratok tekintetében sem tartalmazza az adatkezelés célját, továbbá a jelenlegi szövegezés értelmében a Levéltár a nemzetbiztonsági szolgálatok bármely, 1. § (1) bekezdésében megjelölt iratokon túli iratait is jogosult lenne átvenni a szolgálatoktól, ami így nem lenne összhangban a törvénytervezet céljával és hatályával, valamint az általános adatvédelmi rendelet 5. cikk (1) bekezdés b) és c) pontjában meghatározott „célhoz kötöttség” és „adattakarékosság” elvével és vélhetően további nemzeti jogszabályi normákat (például a Mavtv. rendelkezéseit is) sértene.

A tervezet 5. § a) pontja kizárólag az „e törvényben” meghatározott feltételekkel biztosítaná az érintettek számára személyes adataik megismeréséhez való joguk gyakorlását. Ezzel összefüggésben a Hatóság javasolja e jogszabályhelyet is az általános adatvédelmi rendelettel, annak 15. cikkében és 23. cikkében foglalt rendelkezésekkel összhangban megfogalmazni.

A Hatóság a tervezet 7. § (4) bekezdésének első mondatát egyrészt javasolja pontosítani oly módon, hogy a szövegezés szerint a kérelmező számára az irat az általa meg nem ismerhető adattartalom tekintetében már eleve anonimizáltan kerüljön átadásra, ezáltal az iratot az érintett eleve anonimizáltan láthassa meg. A jelenlegi szövegváltozat szerint ugyanis az irat az átadást követően kerül anonimizálásra, ily módon pedig a kérelmező akár rövid ideig meg is ismerhetné a számára korlátozás alá eső tartalmat.

Másrészt a Hatóság álláspontja szerint módosítást igényel a tervezet 7. § (4) bekezdése a tekintetben is, hogy az anonimizálási eljárás tekintetében az voltaképpen az olvashatatlaná tételt jelöli meg. Ezzel kapcsolatban kiemelendő, hogy az anonimizálás lényege, hogy az adatok és azon érintett személy közti kapcsolat, akire az vonatkozik később se legyen helyreállítható. Elképzelhető azonban, hogy egy olvashatatlaná tételi technika ellenére, valamilyen későbbi technológia alkalmazása révén az adat újra olvashatóvá válik. Ezért a Hatóság javasolja kerülni az olvashatatlaná tétel kifejezést, helyette az anonimizálás szó alkalmazását tartja megfelelőnek, mely azt a kötelezettséget támasztja az iratot rendelkezésre bocsátó Levéltár számára, hogy visszaállíthatatlanná tegye az adatok és érintettje közti kapcsolatot.

A Hatóság javasolja tehát a szövegrészt az alábbiak szerint módosítani: „A Levéltár az e törvény alapján a kérelmező számára meg nem ismerhető adatokat is tartalmazó iratot olyan módon teszi hozzáférhetővé a kérelmező számára, hogy a kérelmező által meg nem ismerhető adatok anonimizálásával ad az iratról másolatot.”

A tervezet 8. § (1) bekezdése értelmében az 1. § (1) bekezdése szerinti iratok kizárólag az Ltv. szabályai alapján, a Levéltárban lennének selejtezhetőek. A tervezet alapján azonban a Levéltár egyes iratoknak (pl. 1. § (1) bek. f) pont) nem az eredeti példányát, hanem kizárólag a másolati példányát kezelné, ez alapján azonban az eredeti példányok Levéltárban történő selejtezésére nem lenne lehetősége a Levéltárnak, hiszen azoknak nem lenne birtokában.

A tervezet 8. § (2) bekezdésének első mondata szerint: *„A közfeladatot ellátó szervnél őrzött olyan iratot, amely a Levéltár illetékességébe tartozik – ha szükséges, másolat elkészítését követően –, a Levéltárnak át kell adni.”* A Hatóság javasolja a szabályozást vagy annak indokolását egyértelműsíteni, ugyanis a jelenlegi megfogalmazás alapján a közfeladatot ellátó szervnél őrzött irat arra utal, hogy ezen irattal a közfeladatot ellátó szerv már nem végez ügyviteli tevékenységet, kizárólag őrzi azt az iratban foglalt adatokra vonatkozó megőrzési időtartamig. Ha a szabályozás valóban erre utal és az iratot eredetileg őrző szerv már valóban nem lát el egyéb feladatot az iratokkal, azokat pusztán az irattári törvény szerint őrzi, akkor megfontolandó, hogy szükséges-e másolatot készítenie az iratról, ha igen miért? Illetőleg a közfeladatot ellátó szervnek szükséges-e tovább őriznie azt, avagy magát az eredeti iratot adja-e át a Levéltárnak, elkerülve ezzel azt is, hogy az érintett esetleg két különböző helyen is érvényesítse a személyes adataihoz fűződő érintetti jogait.

A tervezet 8. § (2) bekezdésének második mondata szerint: *„Amennyiben az irat más dokumentumoktól fizikailag nem választható szét, másolati példányt kell kiadni.”* Ezen rendelkezéssel összefüggésben nem egyértelmű, hogy az egész dokumentumról kell átadni másolati példányt, vagy csak az irat Levéltárnak átadandó részéről. Amennyiben ugyanis az egész dokumentumról kellene másolati példányt átadni a Levéltár részére, végig gondolandó, hogy az egész iratról készült másolatban szereplő adatok kezelésére is jogosult-e a Levéltár, illetőleg megoldható-e csak az illetékességébe tartozó tartalomról készített másolat átadása. Ezzel összefüggésben megfontolást igényelhet a tervezet 8. § (3)

bekezdésében foglalt szabályozás is, ugyanis a tervezet 1. § (1) bekezdése egyértelműen felsorolja azon iratok körét, amelyeket a Levéltárnak át kell adni, így nem egyértelmű, hogy miként kerülne a Levéltárhoz az illetékeségébe nem tartozó irat, amennyiben pedig ilyen irat kerül a Levéltár birtokába, mi indokolná a „szükséges másolatok elkészítését”.

A Hatóság a tervezet 8. § (3) bekezdés második mondatában foglalt rendelkezést szintén javasolja megfontolni a tervezet 8. § (2) bekezdésének második mondatára vonatkozó, fenti észrevétel alapján.

A Hatóság javasolja a tervezet 9. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezés szövegezésének módosítását az alábbiak szerint: *„A megfigyelt és a harmadik személy a rá vonatkozó adatokat, így a személyes érintkezéseit rögzítő vagy leíró adatokat is, továbbá*

- a) azokat az iratokat, amelyeknek a személyes adatokkal együtt történő megismerését az irat keletkezésekor hatályos jogszabály lehetővé tette,*
- b) a róla szóló anyagban lévő és e törvény alapján bárki által megismerhető adatokat megismerheti.”*

A tervezet ugyanis feleslegesen, külön kategóriaként kezeli a megfigyelt személy és a harmadik személy „rá vonatkozó adatait”, és az a) pontban foglalt „a személyes érintkezéseit rögzítő vagy leíró adatokat”, ez utóbbi ugyanis beletartozik a „rá vonatkozó adatok” körébe, melyek egyben ezen személyek személyes adatainak kategóriájába tartoznak (még ha a tervezet 9. § (1) bekezdés a) pontjába foglalt személyes érintkezéseire vonatkozó adatok más személyekkel közös, ún. osztott személyes adatnak minősülnek is).

A tervezet 9. § (2) bekezdése alapján a megfigyelt személy megismerheti a róla jelentő, illetve vele foglalkozó állambiztonsággal együttműködő személy, hivatásos alkalmazott „természetes személyazonosító adatait”. A személyazonosító jel helyébe lépő azonosítási módokról és az azonosító kódok használatáról szóló 1996. évi XX. törvény 4. § (4) bekezdése alapján *„természetes személyazonosító adat a polgár családi és utóneve, születési családi és utóneve, születési helye, születési ideje és anyja születési családi és utóneve.”* A Hatóság álláspontja szerint figyelemmel a tervezet preambulumbekkezdésében és az általános indokolásában foglalt szabályozási célra ezen érintetti kör esetében az információs önrendelkezési jog aránytalan korlátozását jelenti az, hogy megismerhetővé válik a születési hely és idő, illetve anyja nevük adata is. A korábban hivatkozott adattakarékosság elvére figyelemmel a Hatóság szerint az – indokolásban szereplő – „információs kárpótlás” teljesüléséhez elegendő az állambiztonsággal együttműködő személy, illetve a hivatásos alkalmazott neve megismerésének biztosítása.

A tervezet 9. § (5) bekezdése szerint az állambiztonsággal együttműködő személy és a hivatásos alkalmazott megismerheti és nyilvánosságra hozhatja a kizárólag vele kapcsolatba hozható személyes adatokat. Megfontolandó a rendelkezés, miután amennyiben ezen személyes adatok nem a Mavtv. szerinti minősített adatok, és azok megismerése nem áll egyéb törvényi védelem alatt sem, akkor az érintett által megismerhetőek és nyilvánosságra

is hozhatóak saját személyes adatai, ebből következően a szabályozás értelmét veszti, illetve felesleges.

A Hatóság álláspontja szerint a tervezet – de különösen annak 10-11. §-a – egyáltalán nem differenciál atekintetben, hogy az iraton mely érintetti körbe tartozó természetes személy adatai szerepelnek. A Hatóság álláspontja szerint nem tekinthető a megfigyelt személyek és a harmadik személyek személyes adatok védelméhez fűződő jogának arányos korlátozásának az, ha a tervezet szabályozási koncepciója az ő esetükben épp úgy a „nyilvánosságot” tekinti főszabálynak, mint az állambiztonsággal együttműködő személyek vagy a hivatásos alkalmazottak esetében. A Hatóság álláspontja szerint szükséges az, hogy az előbbi érintetti kör esetében – a tervezet 10-11.§-ának alkalmazása esetén – a Levéltár az anonimizálási eljárás során megszorító, szűkítő megközelítést alkalmazzon és a lehető legkevesebb rájuk vonatkozó információt tartalmazó iratot bocsásson rendelkezésre a kérelmező (így különösen a kutatók) számára. A Hatóság álláspontja szerint a megfigyelt személyek és a harmadik személyek vonatkozásában ugyanis az államnak fokozottabb védelmi kötelezettsége áll fenn, nevezetesen hogy a személyes adataikat tartalmazó iratok nem kellőképp szabályozott megismerhetősége útján ne járuljon hozzá a korábbi – az állam által elkövetett – jogsértés következményeinek növeléséhez azáltal, hogy széles körben biztosítja különböző személyes adatok megismerését. Ugyanakkor a Hatóság álláspontja szerint az alapjogok alkotmányos korlátozhatóságával kapcsolatban elfogadható lehet az, ha az állambiztonsággal együttműködő személyek vagy a hivatásos alkalmazottak esetében egy „tágabb” adatkör ismerhető meg a velük összefüggésben a Levéltár által kiadott iratokból.

A Hatóság álláspontja szerint különösen a tervezet 11. § (2)-(3) bekezdései azok, amelyek lehetőséget teremtenek arra, hogy a megfigyelt személyek és a harmadik személyek ezen adatait megismerhessék a kutatók, hiszen itt a tervezet az „érintett” kifejezést használja, amelybe a tervezet 1. § (2) bekezdés 4. pontja alapján beletartoznak a megfigyelt személyek és a harmadik személyek is. A Hatóság álláspontja szerint szükséges annak újbóli vizsgálata a jogalkotó részéről, hogy ezen érintetti kör személyes adatai védelméhez fűződő jogának arányos alkotmányos korlátozását jelenti-e az, hogy a kutatók megismerhetik, sőt másolatot is készíthetnek azon iratról, amelyek a megfigyelt személyek és a harmadik személyek ezen különleges adataikat tartalmazza.

A tervezet 11. § (2) bekezdésének jelenlegi szabályozása szerint a kutató a faji eredetre, a nemzetiségi és etnikai hovatartozásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, illetve az érintett egészségi állapotára vonatkozó adatokat a védelmi időn belül betekintés útján anonimizálás nélkül megismerheti, ha azonban az iratról másolatot kér csak anonimizálva ismerheti meg az irat tartalmát. Ezzel összefüggésben tisztázandó, hogy a kutatót a betekintéssel kizárólag az adatok megismerésének joga illeti meg, vagy a megismerésen túl milyen egyéb jogosultságok illetik meg (pl. felhasználás, terjesztés). Amennyiben a másolattal kapcsolatban tervezett anonimizálási kötelezettség célja a kutató által megismerhető személyes adatok további személyek általi megismerésének korlátozása,

javasolt egyértelműsíteni, hogy a kutatásának eredményét milyen módon használhatja fel, publikálhatja egy korlátozott adatkezelés esetében.

A Hatóság a tervezet 11. § (3) bekezdéséből javasolja elhagyni a „valószínűsíthetően” kifejezést. A tudományos kutatónak az általános adatvédelmi rendelet 5. cikk (1) bekezdés b) és c) pontjaiban foglalt célhoz kötött adatkezelés és adattakarékosság elvét figyelembe véve szükséges mérlegelnie, hogy a kutatásához szükséges-e egyáltalán a 11. § (3) bekezdés a)-b) pontjaiban felsorolt adatok kezelése, és ha igen, kizárólag az adatkezelés céljához mérten egyértelműen szükséges adatokat kezelje.

Az általános adatvédelmi rendelet 10. cikke alapján a büntetőjogi felelősség megállapítására vonatkozó határozatokra és a bűncselekményekre vonatkozó személyes adatok (a továbbiakban: bűnügyi személyes adatok) kiemelt védelmet élvező személyes adatok, hiszen az uniós szabályozás rendkívül szűk körben engedi meg annak kezelését. Egyértelmű annak megítélése, hogy az érintettek magánszférája szempontjából a bűnügyi személyes adatok egy kiemelt védelmet igénylő adatkör. A tervezet ugyanakkor semmilyen korlátozást nem tartalmaz ezen adatkörrel kapcsolatban, így például nem írja elő ezen adatok anonimizálásának szükségességét. Márpedig a megfigyelt személyek és a harmadik személyek esetében a bűnügyi személyes adatok megismerhetőségének korlátozását a Hatóság mindenképp szükségesnek tartja. Különösen azért, mert ezen történelmi időszakban jellemzőek voltak a különböző koncepciók eljárások, amikor valakit nem megalapozott vagy koholt vád alapján vádoltak meg (és ítélték el) bűncselekmény elkövetése miatt. Másrészt a Hatóság kiemeli azt is, hogy nyilvánvaló, hogy a tervezet tárgyi hatálya alá tartozó iratokban található bűncselekmények elévültek már, vagyis ha nem volt büntetőeljárás az adott ügyben, akkor megszűnt ezen cselekmény miatti büntethetőségük. Amennyiben pedig jogerős ítélet született az adott büntetőügyben, akkor az érintettek is mentesülhettek a büntetett előélethez fűződő hátrányok alól, eképpen büntetlen előéletűnek tekintendők és nem tartoznak számot adni olyan elítéltekről, amelyek alól mentesültek. Mindezekre tekintettel, ha a megfigyelt személyek és a harmadik személyek bűnügyi személyes adatait a tervezet szerint nem szükséges anonimizálni, akkor ez ellentétes az elévülésnek, illetve a büntetett előélethez fűződő hátrányok alóli mentesülésnek a jogrendben betöltött funkciójával és a Hatóság álláspontja szerint ezen érintetti kör személyes adatok védelméhez fűződő jogának aránytalan korlátozását jelenti. A Hatóság álláspontja szerint a megfigyelt személyek és a harmadik személyek vonatkozásában indokolt annak rögzítése a tervezetben, hogy ezen adatokat anonimizálni kell.

Az általános adatvédelmi rendelet 9. cikk (1) bekezdése alapján nem tartoznak a különleges adatok kategóriájába a szociális helyzetre vonatkozó információk (például gyermekkori szegénységre, nélkülözésre vonatkozó vagy a családon belüli bántalmazásra vonatkozó adatok, avagy más gyermekkori, fiatalkori traumákra vonatkozó információk), azonban ezen adatkörnek az érintett magánszférájára gyakorolt hatása jóval jelentősebb, mint más személyes adatoknak (például a személyi igazolvány számának megismerése). A Hatóság álláspontja szerint a megfigyelt személyek és a harmadik személyek vonatkozásában nem

tekinthető a személyes adatok védelméhez fűződő joguk arányos korlátozásának az, ha ezen adatkört anonimizálás nélkül megismerhetővé teszik a kérelmezők (így különösen a kutatók) számára. Éppen ezért a Hatóság indokoltnak tartja a tervezet 10-11. §-ának olyan jellegű módosítását, hogy a megfigyelt személyek és a harmadik személyek vonatkozásában a szociális helyzetre vonatkozó információkat anonimizálni szükséges.

A Hatóság a tervezet 12. §-ának első mondatát javasolja pontosítani, egyértelműsíteni oly módon, hogy a minősítés felülvizsgálatát nem a Levéltárnak, hanem a minősítőnek, illetőleg ha az adatot minősítő személy már nem tölti be az adott beosztást vagy az adott feladatkör más szervhez, személyhez került, az iratokban szereplő minősített adatok tekintetében az adott időpontban a közfeladata ellátása alapján a minősítői jogkört gyakorló személynek legyen szükséges elvégeznie.

A tervezet 12. § a)-h) pontjai rendelkeznek arról, hogy a minősített adatok felülvizsgálata során mely esetekben tartható fenn a minősített adatok minősítése. A tervezet indoklása szerint a tervezet részletesen meghatározza azokat a kivételes eseteket, amikor az érintett adat Mavtv. szerinti minősítésének fenntartása nemzetbiztonsági szempontból továbbra is indokolt. A Mavtv. külön jogintézményként szabályozza a minősítés felülvizsgálatát és felülbírálatát is. A Mavtv. 8. § (6) bekezdése szerint a felülvizsgálat és a felülbírálat során a minősítési eljárás szabályai szerint kell eljárni. A Mavtv. 5. § (1) bekezdése pedig taxatívan felsorolja, hogy mely közérdekekre tekintettel védhető minősítéssel egy adat. A tervezett törvényi rendelkezés és a Mavtv. felülvizsgálatra vonatkozó rendelkezései között kollízió áll fenn, illetőleg a tervezet egyfajta lex specialisként jelentősen szűkíti a Mavtv. által taxatívan felsorolt, minősítéssel védhető közérdekek körét, azok közül a minősítés fenntartásának indokaként kizárólag a nemzetbiztonsági érdekre hivatkozik, figyelmen kívül hagyva például a honvédelmi vagy bűnüldözési és bűnmegelőzési érdekeket. A Mavtv-ben meghatározott kiemelten védendő közérdekekre figyelemmel a Hatóság javasolja annak megfontolását is, hogy a Mavtv-ben meghatározott minősítéssel védhető közérdekek, mint alkotmányos értékek között nincsen-e további olyan közérdek, mely védelmének szükségessége a törvénytervezettel érintett adatok tekintetében szintén figyelembe veendő a minősítés felülvizsgálatánál és esetleges fenntartásánál. Elképzelhető, hogy csekély azon esetek száma, amikor a felülvizsgálat során pl. honvédelmi vagy bűnüldözési érdekekre tekintettel is szükséges lehet a minősítés fenntartása, de megfontolandó, hogy egyértelműen kizárható-e a minősítés ezen közérdekekre való hivatkozással történő fenntartásának szüksége, illetőleg egyértelműen le kell-e mondani ezen közérdekek lehetséges védelméről.

A tervezet 13. § (6) bekezdése értelmében a Bizottság ülésein részt vehetnek a Bizottság által meghívott személyek. A Mavtv. 2. § (2) bekezdésében foglalt „szükséges ismeret” elvére tekintettel a Hatóság javasolja a szabályozás újragondolását és módosítását a tekintetben, hogy a Bizottság kizárólag olyan személyeket hívhasson meg az ülésére, akinek a közfeladatának ellátásához elengedhetetlenül szükséges az adott minősített adat ismerete. Tekintettel arra, hogy a tervezet indoklása sem pontosítja a meghívott személyek körét, a Hatóság javasolja meghatározni, hogy ki, milyen indokra tekintettel minősülhet ilyen

személynek a Bizottság tagjain és a törvény 1. § (1) bekezdésében felsorolt iratokat kezelő nemzetbiztonsági szolgálatokon kívül. Mindezt annak figyelembevételével, hogy feltételezhetően e meghívott személy is - a megfelelő feltételek fennállása esetén - minősített adatokat ismerne meg.

A tervezet 13. § (10) bekezdése a nemzetbiztonsági szolgálatokat irányító miniszterek számára általánosságban a Kormány részére ír elő tájékoztatási kötelezettséget azon minősített iratok köréről, amelyek tekintetében a minősítés megszüntetésére a Bizottság javaslata ellenére nem került sor. A Mavtv-ben is megfogalmazott szükséges ismeret alapelveire hivatkozva a Hatóság javasolja konkretizálni, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatokat irányító minisztereknek a Kormány mely illetékes tagjai számára szükséges a tájékoztatást megadnia.

A tervezet 14. § (1) bekezdése szerint: *„Az e § szerinti adatokat tartalmazó iratokat a Levéltár hivatalos honlapján, digitális formában, személyazonosítás nélkül, – a meg nem ismerhető adatok kivételével – korlátozástól mentesen, kereshető formában bárki számára hozzáférhetővé teszi.”* A Hatóság álláspontja szerint a keresés nem lehet korlátozástól mentes, ha nem terjedhet ki bizonyos meg nem ismerhető adatok körére. A szövegtervezet ellentmondásos, ezért a Hatóság javasolja a *„korlátozástól mentesen”* kitétel elhagyását.

A tervezet 14. § (2) bekezdés a) pontja kiveszi a közérdekből nyilvános adatok köréből az érintett személy egészségi állapotára, kóros szenvedélyére, szexuális életére vagy szexuális irányultságára vonatkozó személyes adatokat, a tervezet 14. § (2) bekezdés c) pontja pedig kiveszi a közérdekből nyilvános adatok köréből az érintett személy kóros szenvedélyére, szexuális életére vagy szexuális irányultságára vonatkozó személyes adatokat. Az általános adatvédelmi rendelet alapján a faji vagy etnikai származásra, politikai véleményre, vallási vagy világnézeti meggyőződésre vagy szakszervezeti tagságra utaló személyes adatok, valamint a genetikai adatok, a természetes személyek egyedi azonosítását célzó biometrikus adatok, az egészségügyi adatok és a természetes személyek szexuális életére vagy szexuális irányultságára vonatkozó személyes adatok egyaránt, fokozott védelemben részesített különleges adatnak minősülnek. A tervezet jelenlegi szabályozása egyes különleges adatokat közérdekből nyilvános adatnak minősít, míg más különleges adatokat védelemben részesít. Tekintettel arra, hogy sem a normaszöveg, sem a tervezet indokolása nem tartalmaz arra vonatkozó magyarázatot, hogy mi indokolja a különleges adatok megismerhetősége közötti különbségtételt, amennyiben ennek legitim indoka nincsen, a Hatóság javasolja a kivételeket – tehát a nem közérdekből nyilvános adatok körét – a különleges adatok teljes körére kiterjeszteni avagy a tervezethez fűzött indokolásban a különbségtétel indokát megvilágítani.

A tervezet 14. § (2) bekezdés a)-d) pontjai tekintetében nem egyértelmű, hogy a *„a minősített adat fogalma alá nem eső”* adat kizárólag a d) pontra, vagy az a)-d) pontokra egyaránt vonatkozik-e. A Hatóság javasolja a szabályozást akként módosítani, hogy a *„a minősített adat fogalma alá nem eső”* adat vonatkozzon az a)-c) pontokra is.

Mindezekon túlmenően a Hatóság a tervezettel összefüggésben további három körülményre hívja fel a jogalkotó figyelmét.

1. A személyes adatok védelméhez fűződő jog: az élő természetes személy rendelkezik ezzel a joggal

A tervezet [3] preambulumbekkezdése és a tervezethez fűzött általános indoklás is „*alapvető követelményként*” határozza meg a személyes adatok védelmét. Azonban a tervezet fenti szövegrészei nincsenek figyelemmel arra, hogy ezen alapjog kizárólag az élő természetes személyt illeti meg, amint az a Ptk. 2:4. §-ából következik², illetve ezt az általános adatvédelmi rendelet (27) preambulumbekkezdése³ is rögzíti.

Így tehát kizárólag az élő természetes személyek esetében beszélhetünk arról, hogy a jogalkotónak ezen alapjog korlátozása során figyelembe kell venni az alkotmányos követelményeket. Ezzel szemben az elhunytak esetében már nem beszélhetünk őket megillető alapjogokról, így ezen személyi kör tekintetében más alkotmányos szempontokat mérlegelhet.

A Hatóság álláspontja szerint annak, hogy élő természetes személy rendelkezik a személyes adatok védelméhez fűződő joggal, nyilvánvalóan egy magasabb szintű „alapjogvédelmi igényt” jelent az elhunyt személyekhez képest. Elsődlegesen az anonimizálás tekintetében van jelentős szerepe ennek, hiszen a nem megfelelő szintű anonimizálásból és az ebből fakadó azonosíthatóság fennmaradásából sérülhet ezen alapvető joguk.

A Hatóság álláspontja szerint épp a szabályozásban kell hangsúlyos szerepet kapnia az élő érintettek személyes és különleges adatai védelmének, különösen az anonimizálásra vonatkozó rendelkezések tekintetében.

2. Az anonimizálás kiemelt garanciális szerepe és az annak megfelelő szabályozás

A tervezet 10. § (1) bekezdése alapján anonimizált formában az iratokat bárki megismerheti és nyilvánosságra hozhatja. Ebből fakadóan a tervezet [4] preambulumbekkezdésében szereplő az emberi méltóság, illetve a magánélet tiszteletben tartása és a személyes adatok védelméhez való jog érvényesülésének központi – a tervezet alapján lényegében az egyetlen – garanciális eleme: az iratok anonimizálása.

Jóllehet, az általános adatvédelmi rendelet (26) preambulumbekkezdés alapján az uniós rendeletben foglaltakat „*az anonim információkra nem kell alkalmazni, nevezetesen olyan információkra, amelyek nem azonosított vagy azonosítható természetes személyre vonatkoznak, valamint az olyan személyes adatokra, amelyeket olyan módon anonimizáltak,*

² A Ptk. 2:4. §-a kimondja, hogy „*a jogképesség a halállal szűnik meg.*”

³ Az általános adatvédelmi rendelet (27) preambulumbekkezdése értelmében „*ezt a rendelet nem kell alkalmazni az elhunyt személyekkel kapcsolatos személyes adatokra.*”

amelynek következtében az érintett nem vagy többé nem azonosítható”, azonban az adatkezelő tevékenysége révén válik valamely irat anonimizálttá.

Éppen ezért a Levéltár részéről az anonimizálás elvégzése – figyelemmel az általános adatvédelmi rendelet 4. cikk 2. pontja – adatkezelésnek minősül, hiszen a személyes adatokon végzett műveletnek tekinthető – a tervezet 1. § (2) bekezdés 1. pontjának definíciója szerinti – a személyes adatok személyazonosításra alkalmatlanná tétele, illetve a Levéltár pedig természetesen önálló adatkezelő lesz ezen adatkezelési tevékenysége során.

A Hatóság álláspontja szerint figyelemmel az érintettek nagy számára, az iratokban szereplő személyes adatok nagy mennyiségére, jellegére, illetve az anonimizálásnak a tervezetben való kiemelt jogvédelmi szerepére, szükséges az, hogy a tervezet önálló §-ban, részletesebben szabályozza az anonimizálás eljárásrendjét, garanciarendszerét. Ezen önálló § elemei a Hatóság álláspontja szerint az alábbiak lehetnek:

1. *Annak rögzítése, hogy az anonimizálás megfelelőségéért a Levéltár felelős.* A Hatóság álláspontja szerint szükséges egyértelműen rögzíteni azon felelősségi és elszámoltathatósági szabályt, hogy a Levéltár, mint önálló adatkezelő nem „háríthatja el” a felelőséget az anonimizálást illetően (például bevett szakmai gyakorlatra vagy bírósági döntésekből eredő és gyakorlat által elfogadott jogértelmezésekre), hanem az anonimizálás megfelelőségét a Levéltárnak kell biztosítania.
2. *Az anonimizálás főszabályának „alapelvi” szinten rögzítése.* Amint azt a Hatóság a tervezethez kapcsolódóan megjegyezte, a Hatóság álláspontja szerint a tervezet – de különösen annak 10-11. §-a – egyáltalán nem differenciál tekintetben, hogy az adott iraton mely érintetti körbe tartozó élő természetes személy adatai szerepelnek. A Hatóság szerint nem tekinthető az élő megfigyelt személyek és a harmadik személyek személyes adatok védelméhez fűződő joga arányos korlátozásának az, ha a tervezet szabályozása az ő esetükben épp úgy a „nyilvánosságot” tekinti főszabálynak, mint az állambiztonsággal együttműködő személyek vagy a hivatásos alkalmazottak esetében. A Hatóság álláspontja szerint szükséges az, hogy az előbbi érintetti kör esetében – a tervezet 10-11.§-ának alkalmazása esetén – a Levéltár anonimizálás során megszorító, szűkítő megközelítést alkalmazzon és a lehető legkevesebb rájuk vonatkozó információt tartalmazó iratot bocsásson rendelkezésre a kérelmező számára. Ugyanakkor a Hatóság álláspontja szerint az alapjogok alkotmányos korlátozhatóságával kapcsolatban elfogadható lehet az, ha az állambiztonsággal együttműködő személyek vagy a hivatásos alkalmazottak esetében egy tágabb adatkör ismerhető meg velük összefüggésben a Levéltár által kiadott iratokból.

3. *A Levélár kötelezése arra, hogy az anonimizálásra módszertant dolgozzon ki.* A Hatóság álláspontja szerint a tervezet 1. § (2) bekezdés 1. pontja szerinti fogalom nagy mozgásteret enged a Levéltár számára tekintetben, hogy milyen „technikák” alkalmazása útján lehet végrehajtani az anonimizálást. Figyelemmel az általános adatvédelmi rendelet (26) bekezdésére⁴, az azonosíthatóság egy rendkívül komplex kérdés, hiszen a „töredékes, mozaikszerű” információk alapján is azonosíthatóvá válhat valamely érintett. Például a teljes név kitakarása helyett nem fogadható el a „monogram” alkalmazása, vagyis, hogy a név kezdőbetűinek megismerése biztosíthatja az érintett azonosíthatóságát, amely ellentétes az anonimizálás jogvédelmi funkciójával. Ugyanez vonatkozhat például az olyan szövegrészekre is, amelyek jöllehet az érintett nevét nem tartalmazzák, de azokban olyan egyedi jellegzetesség vagy tényező (például foglalkozás vagy más tevékenysége) található, amely alapján az érintett azonosíthatósága fennmarad. Szintén figyelemmel kell lenni arra, hogy bizonyos esetekben az iratban szereplő mondat kontextusa az, amely valamely személyes adatra egyértelműen utal (például ha az iratokban az érintettnek a vallási meggyőződése *expressis verbis* szerepel, és azt anonimizálni kell, akkor az adott érintett vonatkozásában például „ismételten találkozott az XY templom lelkészével” megfogalmazású mondatrész szintén az érintett különleges adatára utalhat). Ilyen szempontú módszertan kidolgozásával biztosítható az, hogy a Levéltár szervezetrendszerén belül egységesen, a személyes adatok legmagasabb szintű védelmét biztosítva végzik az anonimizálást.
4. *A Levélár kötelezése az anonimizálás eljárásrendjének kidolgozására.* Ezzel párhuzamosan az is szükséges, hogy az anonimizálás eljárásrendjét is szabályozza a Levéltár, így például mely szervezeti egység feladata az anonimizálás előkészítése, mely személy felelőssége az arról való döntés, hogy az anonimizálás megfelelő volt-e és az irat a kérelmező rendelkezésére bocsátható-e. Ezzel összefüggésben a Hatóság megjegyzi, hogy a tervezetben a Levéltár kötelezettségeként lehetne meghatározni azt, hogy – figyelemmel a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény (a továbbiakban: Nytv.) 19/C. §-ára⁵ – a Levéltárnak a védelmi idők leteltének megállapíthatósága céljából a személyi- és lakcímadat nyilvántartó hatósághoz kell fordulnia. A Hatóság álláspontja szerint mivel az élő természetes személyek személyes adatainak védelmével összefüggésben a Levéltárnak különös figyelemmel szükséges eljárnia, ezért a jogvédelem szempontjából indokolt lehet az anonimizálási eljárásban a Levéltár

⁴ Az általános adatvédelmi rendelet (26) preambulumbekzdése alapján „*valamely természetes személy azonosíthatóságának meghatározásakor minden olyan módszert figyelembe kell venni – ideértve például a megjelölést –, amelyről észszerűen feltételezhető, hogy az adatkezelő vagy más személy a természetes személy közvetlen vagy közvetett azonosítására felhasználhatja. Annak meghatározásakor, hogy mely eszközökről feltételezhető észszerűen, hogy egy adott természetes személy azonosítására fogják felhasználni, az összes objektív tényezőt figyelembe kell venni, így például az azonosítás költségeit és időigényét, számításba véve az adatkezeléskor rendelkezésre álló technológiákat, és a technológia fejlődését.*”

⁵ Az Nytv. 19/C. §-a alapján „*a nyilvántartást kezelő szerv az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára létrehozásáról szóló 2003. évi III. törvény (a továbbiakban: ÁBTL Tv.) szerinti érintett elhalálozásának időpontjáról adatot szolgáltat az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára számára az ÁBTL Tv. 4. § (2) bekezdésében és 5. § (2)–(3) bekezdésében meghatározott védelmi idők leteltének megállapíthatósága céljából.*”

kötelezettségeként meghatározni ezen adatkérést és nem pedig a Levéltár mérlegelésére bízni.

5. *A Levéltár kötelezése arra, hogy az anonimizálás módszertanát és eljárásrendjét tegye közzé a honlapon.* A Hatóság szerint – figyelemmel az általános adatvédelmi rendelet 5. cikk (2) bekezdésében szereplő elszámoltathatóságra – az is lényeges, hogy a Levéltár ezt közzétegye a honlapján, mivel az anonimizálás megfelelőségét mind az érintettek, mind a kérelmező egyértelműen megítélheti.

3. Az anonimizálás tökéletlensége: a kérelmező számára rendelkezésre álló töredékes információk

A Hatóság az anonimizálással összefüggésben fel kívánja hívni a figyelmet arra, hogy annak hatékonyságát alááshatja az, hogy ha a kérelmező (jellemzően a kutatók) számára rendelkezésre állnak olyan információk, amelyek alapján képesek a másolaton „kitakart” adatok (érintettek nevei vagy az valamely személyes adata) feloldására, így képesek az érintett azonosítani vagy valamely személyes adatukat megismerni. Jellemzően ilyen információk újságcikkekből, emlékiratokból és életrajzi könyvekből, érintettekkel, más személyekkel készített interjúkból, avagy a kérelmező számára rendelkezésre álló magánlevelezésekből vagy az érintettekkel, más személyekkel folytatott beszélgetésekből vagy hivatalosan meg nem erősített információkból, „pletykákból” állhatnak rendelkezésére.

Például valamely iraton szerepel egy pontos dátum (év hónap nap), hogy akkor ki kivel találkozott és ott mi hangzott el. A Levéltár ezen iratról csak a felek nevét takarja ki és más személyes adat (például beszélgetés tartalma) felismerhetetlenné tételét nem tartja indokoltnak, hiszen úgy ítéli meg, hogy a név kitakarásával az iratot már anonimizálta. Ugyanakkor a kérelmező más személlyel folytatott beszélgetés alapján tudja, hogy ezen felek között kapcsolat volt és az adott időszakban találkoztak egymással. Ebben az esetben nyilvánvaló, hogy ha ezen iratra irányul a kérelem és azon szerepel a dátum, akkor a Levéltár által kitakart nevű érintetteket a kérelmező be tudja azonosítani a számára más forrásból rendelkezésre álló információk alapján, éppen ezért a tervezett által megkövetelt és a Levéltár által is elvárt anonimizálás semennyire nem lesz hatékony.

Abban az esetben, ha a Levéltár az anonimizálás előtt nem vizsgálja azt, hogy a kérelmező milyen előzetes információkkal rendelkezik a kérelem tárgyát képező iratban foglaltakról, az adott ügy háttéréről, akkor az annak a közvetlen veszélyével jár, hogy az anonimizálás nem tölti be jogvédelmi funkcióját, hiszen a kérelmező a rendelkezésére álló információk felhasználásával az anonimizált iratot „visszafejtheti”, az érintettet újra azonosíthatja, a személyes adatokat hozzá kapcsolhatja.

A Hatóság álláspontja szerint a jogalkotónak szükséges azt mérlegelnie, hogy milyen szabályozási lehetőség van arra, hogy a Levéltár számára olyan kötelezettséget írjon elő, hogy az anonimizálás hatékonyságának biztosítása, jogvédelmi funkciójának betöltése

érdekében előzetesen vizsgálja azt, hogy a kérelmező milyen információkból képes azonosítani az általa kért iratokban szereplő egyes személyeket.

Budapest, „az elektronikus aláírás és időbélyeg szerint”

Üdvözlettel:

Dr. habil. Péterfalvi Attila
elnök
c. egyetemi tanár